

УДК 159

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ РЯТУВАЛЬНИКІВ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ***Сергієнко А.О.***Цюприк А.Я.**, кандидат педагогічних наук, доцент
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Актуальність проблеми обумовлена тим, що катастрофи, які відбулися в нашій країні за останні роки, стихійні лиха, міжнаціональні і міжрегіональні конфлікти в країнах далекого та ближнього зарубіжжя з очевидністю показали, наскільки важливими є психологічна та фізична готовність персоналу ДСНС України до роботи в екстремальних ситуаціях. Рятувальник повинен мати ті якості, які допоможуть йому в нелегкій роботі. Він повинен володіти певними психологічними та фізичними задатками для того, щоб зуміти перебороти стрес, екстремальні та кризові ситуації.

У професійній діяльності рятувальника нерідко виникають ситуації, що носять стресогенний характер. Емоційно-вольова стійкість теж розглядається як один з найважливіших показників психологічної підготовленості співробітників ДСНС до професійної діяльності. Під нею розуміється здатність зберігати у складних умовах сприятливий для успішної роботи психічний стан.

На фахівців ризиконебезпечних професій діє ряд факторів, кожен з яких чинить специфічний вплив на діяльність і поведінку особистості. Однак, існують загальні закономірності діяльності в надзвичайних ситуаціях:

В умовах надзвичайних ситуацій спостерігається 3 види психічного навантаження: емоційне, неемоційне та змішане; емоційне навантаження з'являється під впливом емоційних чинників, які породжують відчуття тривоги, страху, ризику тощо; неемоційне психологічне навантаження з'являється в умовах з підвищеними вимогами до розумових та фізичних здібностей; змішане психологічне навантаження визначається різною часткою емоційного компоненту в загальній структурі;

- емоційні умови формують зміну працездатності її зростання або зниження, що є характерним для умов особливих психологічних навантажень. В певних випадках можна спостерігати втрату трудових навиків;
- зміна трудової здатності перебуває в залежності від індивідуальних особливостей фахівця, перш за все від особливостей його нервової системи [1,с.276].

Фахівці із стійкою нервовою системою є більш підготовленими до психологічних навантажень. Фахівці з нестійкою нервовою системою доволі часто піддаються психологічним перевантаженням. Вони часто розгублюються і мають меншу надійність у виконанні роботи.

Психологічна підготовка – це спеціально організований цілеспрямований процес формування професійно важливих якостей (адаптивність до стресу, професійна надійність) і професійно важливих знань, умінь і навичок адаптивної копінг-поведінки, управління неадаптивними і дезадаптивними станами, що виникають в екстремальних і надзвичайних ситуаціях професійної діяльності. Результатом психологічної підготовки є готовність до безпомилкових, ефективних дій в умовах професійного стресу й ризику з мінімальними витратами адаптивних ресурсів. Предметом психологічної підготовки, відповідно, є розвиток адаптивних здібностей до стресу [2, с.166].

Психологічна підготовка може бути поділена на активну – включає все те, що здійснює формуючий позитивний вплив, і пасивну – те, що запобігає негативним впливам. Психологічна підготовка до діяльності в екстремальних ситуаціях, оцінка й прогнозування готовності до дій в умовах професійного стресу й ризику є одним з пріоритетних напрямів психологічного забезпечення .

Дуже важливим аспектом є підготовка рятувальника до професійної діяльності. Для того, щоб стати хорошим рятувальником, необхідно мати міцне здоров'я, бути готовим працювати в складних умовах і робити все, щоб допомогти людям, що потрапили в біду. Професійно важливі якості професії рятувальника: дисциплінованість, організованість, відповідальність, пунктуальність, рішучість, почуття обов'язку.

Важливо вміти надавати психологічну підтримку потерпілим, запобігати панічним настроям і брати на себе роль лідера. Рятувальник повинен вміти стрибати з парашутом; знешкоджувати отруйні речовини; долати перешкоди; користуватися засобами пожежогасіння; оцінювати обстановку і приймати оптимальне рішення; проводити пошук постраждалих, надавати першу допомогу і багато іншого.

Отже, діяльність в умовах надзвичайних ситуацій передбачає високі вимоги до фахівців оперативно-рятувальної служби, які повинні вміти постійно контролювати свій психологічний стан, бути готовими до ефективного та оперативного прийняття рішень, тверезо оцінювати ситуацію, а також бути в змозі пожертвувати власним життям в разі крайньої необхідності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Смирнов Б.А. Долгополова Е.В. Психология деятельности в экстремальных ситуациях. Х.: Изд-во Гуманитарный Центр, 2007, - 276 с.
2. Абабков В. А., Перре М. Адаптация к стрессу. Основы теории, диагностики, терапии. – Спб.: Речь, 2004. – 166 с.